

Debata „Jaka kultura?”

Dnia 01.06.2011 odbyła się w Cieszynie debata pt. „Jaka kultura?” zorganizowana przez Fundację „ABCXXI – Cała Polska czyta dzieciom” we współpracy z Biblioteką Śląską w ramach Inauguracji X Ogólnopolskiego i I Międzynarodowego Tygodnia Czytania Dzieciom.

Udział w debacie wzięli uczniowie szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych województwa śląskiego oraz zaproszeni goście, a wśród nich:

dr Tomasz Makowski – dyrektor Biblioteki Narodowej,
pani Ligia Krajewska – dyrektor Gabinetu Politycznego Ministra Edukacji Narodowej,
pan Edward Chudzik – zastępca dyrektora Narodowego Centrum Kultury,
pan Jerzy Wiśniewski, członek Grupy Ekspertów ds. Literacy przy Komisji Europejskiej,
dr Joanna Wawrzeczka-Warczok z Krytyki Politycznej w Cieszynie
przedstawiciele samorządu, lokalnych instytucji kultury, służb mundurowych, nauczyciele.

Debata była zwieńczeniem konkursu „Jaka kultura?” rozpisanego w kwietniu 2011r. dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych województwa śląskiego. Zespoły uczniów miały przygotować reklamy społeczne na jeden z wybranych tematów:

Kultura:

- Człowiek kulturalny XXI wieku - czyli kto?
- Jak będzie wyglądać kultura za dziesięć-dwadzieścia lat – wizja futurystyczna.
- Ilość kontra jakość w kulturze.
- Zagrożenia i szanse dla kultury.

Edukacja:

- Jakiego człowieka powinna wychowywać i kształcić szkoła?
- Jak powinna wyglądać szkoła XXI wieku?
- Jaki powinien być nauczyciel XXI wieku?
- Portret obywatela Polski, portret obywatela Europy.

Czytelnictwo:

- Dlaczego czytanie nie jest popularne?
- Czy książki są potrzebne? Jeśli tak, to jakie (treść, forma, kanały dotarcia do czytelnika)?
- W jaki sposób skutecznie przekonać młodych ludzi do czytania książek?
- Jak wychować i utrzymać czytelnika?

W konkursie wzięło udział 20 zespołów. Jury, pod przewodnictwem Ireny Koźmińskiej, Prezesa Fundacji „ABCXXI – Cała Polska czyta dzieciom”, w składzie: Aneta Satława, kierownik działu promocji Biblioteki Śląskiej, Łukasz Kotliński, dyrektor kreatywny i artystyczny w Agencji Reklamowej McCann Ericsson, Andrzej Maleszka, pisarz i reżyser oraz Elżbieta Olszewska Dyrektor Programowa Fundacji, nagrodiło 4 prace i przyznało 4 wyróżnienia.

Nagrody otrzymali:

Pierwszą: zespół z V LO im. Władysława Broniewskiego w Katowicach
za komiks „Book Hero”,

Drugą: grupa uczniów z Zespołu Szkół im. Wł. Szybińskiego w Cieszynie za reportaż
„Co w szkole piszczy?”.

Dwie trzecie ex equo: zespół z I LO w Dąbrowie Górniczej za prezentację „Człowiek kulturalny” oraz
zespół z I LO im. M. Kopernika w Będzinie za projekty plakatów: „Zachęcajmy, nie zmuszajmy” oraz
„Patrząc w przyszłość, pamiętajmy o przeszłości”

Wyróżnienia przyznano zespołom uczniów:

- z Gimnazjum im. Powstańców Śląskich w Strumieniu za reklamę na temat wychowania czytelnika. Reklama pokazuje mamę w ciąży, która siedząc na kanapie czyta swojemu nienarodzonemu jeszcze dziecku, następnie – na tej samej kanapie – czyta niemowlęciu, przedszkolakowi, dziecku w młodszym i starszym wieku szkolnym. Potem widzimy siedzącego w tym samym miejscu młodzieńca, następnie mężczyznę w dojrzałym wieku i wreszcie staruszkę zaczytaną w różnych książkach. Obok kanapy, na stoliku rośnie stos przeczytanych lektur. Czytając dziecku jak najwcześniej dla przyjemności wychowamy człowieka rozmówianego do późnej starości w czytaniu.
- z Zespołu Szkół w Porębie za pomysły promocji czytelnictwa wśród młodzieży, m.in. poprzez reklamę dobrych książek w mediach i zachęty ze strony nauczycieli.
- z Zespołu Szkół im. J. Tuwima w Bielsku-Białej za połączenie tradycji z nowoczesnością w zachęcaniu młodzieży do czytania.
- z V LO im. Władysława Broniewskiego w Katowicach za projekt dotyczący szkoły przyszłości.

Podczas spotkania zaprezentowano nagrodzone prace i wręczono nagrody zwycięskim zespołom, a następnie odbyła się dyskusja. Głos zabierali uczniowie i zaproszeni goście. Debatę prowadzili: Elżbieta Olszewska – Dyrektor Programowa Fundacji, oraz Maciej Orłoś – dziennikarz telewizyjny, aktor, autor książek dla dzieci.

Wnioski z debaty „Jaka kultura?”:

- Oferta kulturalna, nawet poza głównymi ośrodkami, jest szeroka i atrakcyjna. Młodzi ludzie stwierdzili, że propozycji jest tak dużo, że często rezygnują z udziału w jakimkolwiek wydarzeniu kulturalnym, nie wiedząc, które wybrać jako wartościowe i atrakcyjne. Nasuwa to wniosek, że szkoła powinna wskazywać dobre i ciekawe propozycje, np. koncerty, spektakle, spotkania autorskie i promować je wśród młodzieży. Promować i zachęcać, nie nakazywać udziału! W jednej z prac nagrodzonych w konkursie pojawił slogan reklamujący czytelnictwo: „Zachęcajmy, nie zmuszajmy!”.
- Podkreślono, że dzieci i młodzież ze środowisk biednych i dysfunkcyjnych mają bardzo ograniczony dostęp do kultury. Ważna jest tu rola przedszkola i szkoły jako instytucji zapobiegających marginalizacji społecznej poprzez udostępnienie oferty kulturalnej dzieciom i młodzieży z rodzin ubogich i patologicznych.
- Jedną z barier powstrzymującą młodzież i dzieci przed korzystaniem z dóbr kultury jest brak umiejętności odczytywania kodów kulturowych (młodzi odbiorcy pozbawieni są w ten sposób przyjemności z uczestnictwa w kulturze, ofertę kulturalną postrzegają jako trudną i nudną). Rolą szkoły i zajęć pozaszkolnych jest więc także przygotowanie młodzieży do odbioru kultury poprzez nauczanie kodów kulturowych, m.in. poprzez głośne czytanie uczniom, analizę tekstów literackich i krytycznych (nie tylko lektur, ale esejów, artykułów, recenzji, opinii, wywiadów z twórcami kultury).
- Podkreślono konieczność kształcenia kulturalnego już od pierwszych lat życia dziecka. Bardzo atrakcyjnym dla młodych ludzi okazał się pomysł prowadzenia części zajęć z przedmiotów artystycznych przez profesjonalistów w danej dziedzinie – muzyków, malarzy, fotografików, czyli twórców kultury - zamiast przez nauczycieli.
- Jako człowieka kulturalnego młodzież postrzega kogoś o nienagannych manierach, zorientowanego w kulturze – nie tylko najnowszej, ale też w tradycji kulturowej. Ważny jest nie tylko wkład danego narodu i społeczeństwa w nowoczesną kulturę światową, ale także korzenie i tradycja, z jakiej się wywodzą. W jednej z nagrodzonych w konkursie reklam pojawiło się hasło: „Patrząc w przyszłość, pamiętajmy o przeszłości”.

- Młodzież postulowała zmianę kanonu lektur szkolnych i/lub możliwość proponowania własnych książek do omawiania podczas lekcji. Podkreślono archaiczność niektórych lektur, a przede wszystkim nudny i rutynowy sposób ich omawiania, co skutecznie i z góry zniechęca młodzież do tematu „Lektury szkolne”.
- Zgodnie ze stanowiskiem przeciwnym, formułowanym głównie przez dorosłych uczestników debaty, w kanonie lektur powinna jednak znajdować się klasyka, bo zapewnia to właśnie wspólnotę kodów kulturowych pomiędzy pokoleniami i otwiera dostęp do kultury.
- Oba przeciwstawne stanowiska połączyła powszechnie znana prawda, że nawet najnudniejszą lekturę nauczyciel z pasją jest w stanie omówić z uczniami w atrakcyjny sposób.
- Uczniowie są rozczarowani postawą nauczycieli, którzy trzymając się kurczowo podstawy programowej i ucząc pod klucz testów gimnazjalnych i maturalnych, nie rozwijają w uczniach pasji poznawczej i zainteresowania nauką.
- Młodzież krytycznie postrzega system edukacji, który nie rozwija indywidualnych zainteresowań i talentów uczniów.
- Dobry nauczyciel to przewodnik i mentor, nie strażnik metody paznokciowo- pamięciowej (nauczenia się na pamięć odtąd dotąd). Niestety, tych drugich jest najwięcej.
- Młodzi ludzie podkreślali bezużyteczność części szkolnej wiedzy, postulowali konieczność wprowadzenia do programów szkolnych nauczania praktycznych umiejętności
- Młodzież nie traktuje tzw. nowych mediów jako przekaźnika i/lub twórcywa kultury; są one wykorzystane jako źródło kontaktów towarzyskich (portale społecznościowe), pozyskiwania informacji potrzebnych w szkole oraz rozrywki (gry komputerowe, You Tube, muzyka, czasem filmy).
- Młodzi ludzie stwierdzili, że chcieliby, żeby nauczyciele czytali im głośno podczas lekcji – wtedy nie tylko lepiej rozumieją trudniejsze teksty, po które sami pewnie by nie sięgnęli, ale także odczuwają więź z nauczycielem, buduje się całkiem inny rodzaj relacji. Warto to wykorzystać – łatwiej będzie nauczycielowi pracować z młodzieżą, jeśli zadba o odpowiednią atmosferę w klasie, jeśli uczniowie będą mieć świadomość, że „grają z nauczycielem w jednej drużynie”, a celem jest wypuszczenie ze szkoły w dorosłe życie mądrego, kulturalnego i etycznego człowieka, zasobnego w wiedzę i umiejętności jej zdobywania, zmotywowanego, ciekawego świata, znającego kody kulturowe, świadomego i wymagającego odbiorcę, a czasem i twórcę kultury.
- Debatę zakończyła wypowiedź przedstawiciela służb mundurowych, że zasoby wiedzy i kultury są czynnikami zapobiegającymi patologiom życia społecznego. Jak mówiła Hannah Arendt: „Człowiek bezmyślny jest bardziej skłonny do czynienia zła”, a człowiek kulturalny to przecież człowiek myślący.